

alten uit het
t Oude Testa-
hem niet om
andering be-

l: „In Gods
niet houd-
des Zondags
huis, princi-
henwoord.
ebben, zeide

rijk ook veel
s Diermanse
dat wij, nu
bovenstaande
moet het ons
tegen vertroo-
ngen meenen

K. S.

ng (2).

iemannen, en
methode toe
haalt hij ook
den aan, die
n, doch ver-
agelijk stelt;
dat, evenals
dering tot de
doleerenden
zocht is, en
oten hebben
t dit zelf ook
eerst voor-
l minachting
ad, moet hij
(nu komt er
onderd moet
enden begin-
t. Hier dringt
in zij dit nu

en geconsta-
zijn eigen
ussen in zijn
de Doleantie
was niet ge-
rgesteld. De
de besturen
en. De pro-
deren waren
oleantie niet
begonnen zij
sf. Kerk, die
orden."?) En
grief, dat de
er enkel ge-
oleantie kon

ageleen voor
e vereischte
och daarvan
vinden. Dr
ing geboden
den leven is
eediging van
agedachtenis
rspielen van
ederven van
der het met
beweert. De
hoofdmotief
anders ge-
fiasco uitgo-
waren ver-

en deze ver-
e Rotterdam
en voor het
lering bijeen
monde van
het oog op
rde groepen
loopig kerk-
het lichaam
ich in onze
geen defi-
ik een, waar-
re belijdenis
en Kerk met

verband zou
ndo Kerken,

maar ook de geloovigen die nog onder de Hiërarchie bleven en evenzoo de broeders uit de kerken van Ledeboer en in de Chr. Geref. Kerk en andere Vrije Kerken met ons saamwerken.

Zoolang dit nog niet het geval is, kan dus, naar het oordeel der Commissie, het aan te leggen kerkverband niet anders dan voorloopig zijn, en zou een definitief optreden een ongeoorloofde aanmatiging en eene miskening van de rechten der andere broeders zijn, terwijl het voorloopig optreden en een belijdenis van eigen onvolkomenheid, en de bede om met de overige broeders vereenigd te worden, insluit."*)

Dit advies werd ook tot besluit verheven in 1887, zegge in 1887, dus in het jaar, toen de processen om de kerkelijke goederen nog niet beëindigd waren, ja voor een belangrijk deel nog beginnen moesten. En overeenkomstig dit besluit hebben de doleerende kerken het voorloopig karakter van hun kerkverband bewaard tot de vereeniging van 1892 toe.

Mocht Ds Jongeleen vinden, dat we hier nog te dicht in de buurt van 1886 zijn, dan wil ik wel wat verder met hem terug gaan en mijn standpunt nemen h.v. in 1878. Toen was het nog acht jaren vóór het uitbreken der doleantie. Toen waren er nog geen procedures om kerkelijke goederen ahangig. Toen was er nog niemand, die voorspellen kon, hoe een eventuele doleantie afloopen, en nog minder of ze in een fiasco eindigen zou. Toen leefde waarschijnlijk zelfs in het hart van Dr. Kuyper de gedachte, dat hij een nieuwe kerkzuivering het grootste deel der gereformeerde gezindheid van onder het synodale juk uitgeleid zou worden. En reeds toen, in 1878, sloeg Dr. Kuyper het oog op de afgescheidenen en was hij op vereeniging met hen bedacht. In de zelfde reeds genoemde artikelen over de gebreken in den levenswortel bespreekt hij de drieërlei mogelijkheid, of de gereformeerden in de Hervormde Kerk zullen overkomen naar de Chr. Geref. Kerk, dan wel of de Chr. Gereformeerden tot de Herv. Kerk zullen terugkeeren, of ook dat zij elkander ontmoeten zullen op een voor beiden toegankelijk terrein. En dan kiest Dr. Kuyper voor het laatste: „Ons lichte steeds meer een ontmoeting op een voor beiden toegankelijk terrein toe en wij meenen nog dat dit het driedubbel voordeel zou bieden, dat men met geen oud zeer te kampen had; het fundament van zijn huis naar den eisch van den nieuwen toestand kon opmaken en den demon van den onderlingen nijd, een vrucht des vleeschelijken immers? huitsloot."*) Hier ontwikkelt Dr. Kuyper dus reeds als zijn ideaal, om eerst zelf uit de Herv. Kerk vrij te komen en zich dan te vereenigen met de Chr. Geref. Kerk. Zelfs betreurt hij het, dat men hem in zijn bespreking over de gebreken in den levenswortel misverstaan heeft, omdat die bespreking zijnerzijds bedoeld was als een poging tot toenadering en om den weg tot vereeniging langzamerhand te banen.

Weliswaar zag Dr. Kuyper de mogelijkheid, dat de zaken nog eens anders zouden loopen dan hij het liefst wilde. Maar hoe het ook verder gaan mocht, het moest in ieder geval tot vereeniging komen. Als hij in 1880 op de kwesties van den levenswortel terugkomt, legt hij zijn toekomstberekeningen aldus open:

„Met het groote doel, waarop we afgaan, t.w. de hereeniging van alle Gereformeerden, voor oogen, moesten we ons uiteraard van meet af de vraag stellen: is de bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk van dien aard, dat we, bij mogelijke gebeurtenissen op Nederlandsch Hervormd terrein, een veilig onderkomen in haar gemeenten vinden kunnen?

Velerlei toch is mogelijk.

Het is denkbaar, dat door geleidelijke onthinding de Gereformeerden meest gemeentensgewijze uit het kerkverband met moderne en niet-moderne anti-gereformeerden loskomen.

Het is evenzeer denkbaar, dat zich naast de Christelijke Gereformeerde Kerk nog een tweede soortgelijke kerk vorme, die eerst van lieverlede zich met haar wederhelpt tot één geheel versmelten late.

Maar het geval is ook alleszins denkbaar, dat noch het ééne noch het andere geschiedt, en dat de enkele personen of groepjes van personen, door gebrek aan verband, zich geen anderen uitweg geopend zien, dan om elk voor hun hoofd in het verband der Christelijke Gereformeerde Kerk in te gaan.

Nu zou men, liep het op één der beide eerst-onderstelde gevallen uit, desnoods de Christelijke Gereformeerde Kerk voorshands ongemoeid kunnen laten, denkende: later stel ik mijn condities.

Maar, daargelaten nu, dat zulk een houding onheiligh en min broederlijk zou wezen, komt het ons bovendien voor, dat het lang niet hetzelfde is, of men een min goede ontwikkeling zich eerst door den groei vast laat zetten, dan wel of men bijtijds de hand uitsteekt, om het nog groene hout te buigen.

En was het reeds daarom raadzaam, terstond met onze kritiek voor den dag te komen, dit werd zelfs noodzakelijk bij de overweging, dat men later misschien geen toevluchtsoord dan onder dit be-

*) Acta, art. 16.

*) In de Heraut van 7 April 1878.

kende dak zou hebben. Dan toch zou men zich, in- verzoed als men dan zijn zou, te laat van plichtsverzuim hebben aan te klagen, indien de schade-lijke gevolgen metterdaad zich voordeden, die men vooruit had gevreesd.

Voor wat ons aangaat, weet men, dat we tegen het stichten van een tweede vrije Gereformeerde Kerk, juist op grond van de Gereformeerde beginselen, zeer ernstige bedenking hebben, en het liefst op een „gemeenteswijs" saamkomen aansturen."*)

Hieruit blijkt wel heel duidelijk, dat Dr. Kuyper, toen er nog van geen fiasco en van geen slagen der doleantie sprake was, één groote gereformeerde kerk in het oog had, en dat hij hierom kritiek uitoefende op wat z.i. nalatigheid in het herzien en bijhouden der belijdenis was, opdat, hoe de geschiedenis zich ook ontwikkelen zou, altoos éénwording met de Christelijke Gereformeerden mogelijk zou zijn. En hieruit, en met name uit het laatste, blijkt, dat Dr. Kuyper reeds in 1880 verklaard heeft — wat hij volgens Ds Jongeleen nooit gedaan zou hebben? — n.l. dat het niet tot het stichten van een tweede vrije gereformeerde kerk moest komen — doch dat op een gemeenteswijs saamkomen moest worden aangestuurd.

E. D. KRAAN.

*) Idem van 18 April 1880.

*) t. a. p. 20.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de Catechisatiën.

IV.

Wij kunnen dus thans concludeeren, dat de proeve van het leerboek voor de catechisatiën, zooals die nu voor ons ligt, niet te aanvaarden is, indien er geen methodische wijzigingen in worden aangebracht.

Deze methodische wijzigingen zullen dan ook betrokken moeten worden op den vorm, waarin de controversen aan de jonge menschen in herinnering wordt gebracht. Deze is hier en daar wel heel zwaar beladen.

Toevallig ligt hier voor mij blz. 14 en 15. Op die pagina's staan vier vragen. Hier gaat de controversen o.a.: tegen de Roomschen, de Anabaptisten, de Rationalisten, de Supra-naturalisten, de mystici, de unitarisch-Modernisten, de Modalisten, de Arianen en de Socinianen. Terwijl, zonder dat ze genoemd worden, ook de Coccejanen een heurt krijgen, benevens de Traditionalisten en de gewone Modernen. Is dit nu toch niet van het goede te veel?

Een ander voorbeeld. Bij les XXXV wordt de controversen gevraagd ongeveer over de volgende punten:

„De verdediging van de noodleugen en de handelsleugen; het Jezuïetische intentionalisme; het Boeddhistisch uitblussen der begeerten; het Quietisme, het ascetisch afsterven van de wereld, waarbij het onderscheid uit het oog verloren wordt tusschen de wereld en „de wereld"; de klassenstrijd; de verdediging van het recht van den sterkste; de Roomsche leer, dat een verkeerde begeerte, die onmiddellijk onderdrukt wordt, ons niet tot schuld is."

Men begrijpe mij nu wel. Ik heb op geen enkel punt bezwaar tegen het feit, dat de controversen tegen al deze afwijkingen hier wordt genoemd. Maar het is voor de jongemensen, die uit den aard der zaak geen theologische vorming hebben, niet wel mogelijk om hier te midden van de boomen het bosch te zien.

Dit bezwaar is echter op te heffen door formele wijzigingen. Wijzigingen die betrokken worden op de manier, waarop de onderscheiden punten telkens door puntkomma's na elkaar worden gescheiden, maar wijzigingen die ook betrokken worden op de formuleering.

Bij vraag 23: Wat belijdt gij dus van de Heilige Schrift, Antw. Dat zij is het Woord van God, staat b.v. onder de controversen: „de Roomsche waardeering van Kerk en traditie". Voor jongemensen, die nu niets van het Roomsche standpunt weten, is een dergelijke korte aanduiding m.i. niet voldoende; evenwel mag ook de formuleering niet veel langer worden; dan wordt het boek te dik. Maar een kort zinnetje, waarin het standpunt van Rome thetisch wordt uiteengezet, zal toch beter voldoen voor hen die na de mondelinge les te huis dit boek moeten bestudeeren dan de formuleering, zooals die hier staat, en die omtrent datgene, wat Rome leert, de jongemensen in het duister laat.

Dergelijke dingen zijn er zeer vele.

Dat bedoelden wij dan ook, toen wij een vorige week spraken over enkele kleinere wijzigingen, die als vanzelf volgen.

* * *

Wij kunnen komen tot onze conclusie. De conclusie is, dat in dit leerboek voortreffelijke

bouwstenen zijn aangebracht voor een leerboek, zooals ik dat gaarne door de Synode zag aanbevelen.

Het zou zeer jammer zijn, deze bouwstenen te werpen op den puinhoop, waar reeds zoo veel aan de Synode aangeboden bouwseis een roemloos einde vonden.

Maar het gebouw, dat van deze steenen is samengesteld, kan mij niet behagen.

Het is echter mogelijk, de steenen te bewaren; enkele hier en daar wat te behakken en er dan een ander gebouw van samen te stellen, dat technisch beter voldoet aan de eischen, die er naar didactisch inzicht aan zijn te stellen.

Hier en daar zal deze ombouw een grondige wijziging beteekenen.

Ik weet niet, of het mogelijk zal zijn, het grondschema van het Onze Vader te behouden.

Misschien wel.

Op zichzelf zou het m.i. een verbetering zijn van het boek, wanneer het schema van het Onze Vader werd losgelaten.

Daarover valt echter te discussiëren.

Dan valt ook de vraag te bespreken, of niet de historie reeds bewezen heeft, dat leerboeken, naar zulk kunstmatig schema samengesteld, toch op den duur niet voldeden.

Maar nogmaals: dat komt in de tweede plaats vanzelf aan de orde.

Wanneer eenmaal voldaan is aan de voorwaarden, die ik aan het slot van ons vorig artikel stelde, dan lijkt mij, dat de aangeboden proeve ons kan brengen tot het bezit van een goed leerboek.

Natuurlijk blijf ik het dan betreuren, dat wij de vraag- en antwoord-methode hebben gehouden.

Maar daarover gaat thans de discussie niet.

Aanvankelijk hadden onze kerken den vraag- en antwoordvorm niet gewild. Maar de Synode te Arnhem heeft den vraag- en antwoordvorm aanvaard. Dus past het mij, hierover te zwijgen. Wij zullen deze kwestie voornamelijk maar beschouwen als een academische.

En aanvaardt men de vraag- en antwoordmethode, en in casu wil ik dat dan doen, dan is dit leerboek, mits met de noodige wijzigingen, stellig ook te aanvaarden.

Afgedacht van het bezwaar van de vraag- en antwoordmethode (welk bezwaar in casu geen bezwaar mag zijn) zal na de voorgeslagen wijzigingen dit leerboek één der beste kunnen worden, die we bezitten.

Zonder deze lijkt het mij beter het boek niet te aanvaarden.

Maar de wijzigingen zullen, naar ik vermoed, door den Schrijver stellig worden overwogen.

En dat zou mij groote vreugde geven.

J. W.

Het Jongeren-Vraagstuk.

In alle maatschappelijke kringen wordt het vraagstuk van de jongeren meer en meer brandend. Waar moet het heen met onze jonge predikanten, met onze jonge dokters, ingenieurs, advocaten, technici, enz.?

Zoo klemt ook deze zelfde vraag op het terrein van het onderwijs. Waar moeten toch al onze jonge onderwijzers en onderwijzeressen plaats vinden? Vooral, wanneer nu gaandeweg ook nog verschillende reeds geplaatste onderwijskrachten op wachtgeld moeten worden gesteld en die dan bij eventuele opengevallen plaatsen het eerst in aanmerking komen, begint de toekomst voor de jonge menschen, die nog voor hun examen staan, wel al somberder te worden. 't Schijnt evenwel, dat deze overtuiging nog niet tot alle maatschappelijke kringen is doorgedrongen. Drie, viermaal zoo groot is het aantal kandidaten dan het aantal plaatsen, dat op de Kweekschool beschikbaar is. De teleurgestelden zoeken dan andere wegen: stoomcursussen, waar herlevende normaallessen, cursussen verbonden aan H. B. S., Lyceum, M.U.O.-school, alles tot groote vermeerdering van het aantal bezitters van de onderwijsbevoegdheid voor de Lagere School en tot meerdere verlegenheid van de menschen, die graag te werk gesteld worden.

Het is dan ook tijd, dat aan deze dingen de noodige aandacht wordt gegeven. Vooral voor de mannelijke krachten is hier nijpende nood. Die moeten met hun studie verder en kunnen dikwijls niet, wanneer ze niet in betrekking zijn. Voor de meisjes is altijd huishoudelijk werk nog een toevlucht. Ook voor later kan haar dat dienen.

't Spreekt dan ook vanzelf, dat er reeds allerlei middelen aan de hand worden gedaan, om het euvel te verhelpen. Sommigen willen radikaal de opleiding maar stop zetten. Dat is natuurlijk al te kras. Er moet altijd toevorst blijven, zij het dan beperkt. Ook wordt er gesproken van afschaffing van het staatsexamen over een paar jaar. De menschen, die nu in opleiding zijn buiten de erkende kweekscholen om, kunnen dan nog examen doen, maar nieuwe leerlingen mogen niet worden aangenomen. 't Zal met de wet in de hand wel zeer moeilijk zijn, een dergelijke maatregel door te zetten. Een ander middel, dat reeds meermalen ter

sprake is geweest, bestaat in de reguleering van de opleiding. Men kan dan daarbij rekening houden met de bestaande scholenbonden en het aantal scholen, dat daaronder ressorteert. Voor zooveel scholen met zooveel onderwijzers een kweekschool. Men kan dan zorgen, dat de ontstane vacatures kunnen worden vervuld. Voor het Openbaar Onderwijs heeft de Minister door middel van de Rijkskweekscholen de opleiding te allen tijde in zijn macht. 't Is jammer, dat niet reeds lang deze weg is bewandeld. Dan had er heel wat geld kunnen worden uitgespaard en heel wat teleurstellingen zouden zijn uitgebleven. Welk een leed is er geleden en zal nog worden geleden door de menschen, die wachten op een betrekking en wier energie voor verdere studie, al wachtende, wordt gedooft.

Men wil ook bovenaf de werkers inkrampen. De onderwijzer zou dan op 60, in plaats van 65-jarige leeftijd kunnen worden gepensioneerd, de onderwijzeres zelfs op 55 jaar. In de plaats van die ouderen zouden dan heel wat jongeren aan de slag kunnen komen. Vooral ook, omdat telkens weer blijkt, dat voor heel wat mannen en voor heel wat vrouwen de pensioenleeftijd van 65 jaar wel wat hoog is. Ze bezitten dan niet meer de opgewektheid van geest, de vlugheid en vrolijkheid, die toch een onmisbare voorwaarde is voor het gezellig werken met de kinderen. Kon men het vrijwilligheidsbeginsel hierbij inlассchen, dan was er in deze richting wel wat goeds te doen. In menige kring wil men den ouden onderwijzer wel eens kwijt, al zegt men hem dat nog niet en al voelt hij het zelf nog niet.

Er ligt hier een moeilijk vraagstuk voor ons, dat de volle aandacht verdient van allen, die met de school in aanraking komen en wie doet dat niet, vroeger of later. Vaak moet aan ouders de raad worden gegeven, hun jongens niet voor onderwijzer te laten leeren. Alleen de zeer begaafden hebben kans op een goede plaats. Voor de meisjes blijft het altijd een mooie opleiding. Ze krijgen een algemeene vorming met wat moderne talen, muziek en zang, lichamelijke oefening en opvoedkunde. Aan haar vrouwelijke kwaliteiten wordt beter recht gedaan dan op H. B. S. en Gymnasium. Uit dat oogpunt gezien is er geen enkele reden, waarom de Minister de opleiding op de Kweekschool wel gaat beperken en die op de beide andere genoemde inrichtingen niet. Immers, de meisjes krijgen daarbij een akte in haar bezit, waarmee ze later desnoods ook nog haar brood kunnen verdienen.

Gr.

G. MEIMA.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELKE SCHETSEN

Het Erotische.

V.

Na bepaald te hebben, wat wij onder de platonische liefde hebben te verstaan naar de meening niet van hen, die er wat van gemaakt hebben, maar naar de opvatting van dien grooten wijsgeer zelf; na daarna gewezen te hebben op het erotisch element, dat men meent te vinden in de geestelijke minne der Middeleeuwen, gaan wij er thans toe over na te gaan wat men in onzen tijd alzoo verstaat onder het erotische.

De meeningen zijn vele. Onder al deze meeningen is het meest naar voren gekomen die van E. Spranger over de Erotiek in zijn bekend werk „Psychologie des Jugendalters“.¹⁾

Spranger handelt in dit werk in den breede over de Erotiek en geeft van haar een scherpe analyse. Zijn beschouwing is van te meer belang, omdat Prof. Dr J. Waterink haar, zij het met eenige reserve, overneemt in zijn boek: „De Opvoeding tot het huwelijk“,²⁾ en ook den gang van het betoog volgt, dat Spranger in zijn boek betreffende de Erotiek geeft.

Immers, Spranger behandelt deze zaak in deze volgorde:

1. Jugendliche Erotik.
2. Zur Psychologie des jugendlichen Sexuallebens.
3. Der Zusammenhang von Erotik und Sexualität.

Dr Waterink heeft in zijn boek in het hoofdstuk: „Erotiek en Sexualiteit“, denzelfden gedachtingengang gevolgd:

1. Erotiek en erotische verhoudingen.
2. De sexualiteit.
3. De verscheidenheid der sexen ten opzichte van de erotisch-sexuele eenheid.

Hij neemt dan ook de definitie van Spranger omtrent Erotiek over. „Met de grondgedachte van deze definitie kunnen wij ons wel vereenigen.“³⁾ Hij doet dit echter met een tweetal

ZENDING EN EVANGELISATIE

Evangelisatie onder de hogere standen.

II.

Met de stelling, dat de Kerk des Heeren in haar evangelisatie-arbeid zich ook met wat wij gewoon zijn te noemen de hogere standen heeft te bemoeien, is ieder onder ons het eens.

Daarover behoeft niet gedebatteerd. Maar zoodra de vraag aan de orde gesteld wordt, hoe het moet, dan zien we aan alle kanten de moeilijkheden.

Sluiten deze kringen zich niet als hermētisch van het Evangelie en van de kerk af? Hebben we tot hun huizen wel toegang? Lezen zij wel het daargebrachte Woord? Beschikken we wel over krachten, die voor dezen moeilijken arbeid berekend zijn? Eischt niet deze arbeid meer ontwikkelde werkers? Liefst van academischen graad? Enzovoort.

Men zou kunnen voortgaan met het tal dezer moeilijkheden nog te vermeerderen.

En wanneer dan op vergaderingen en in onderlinge besprekingen over arbeid onder de hogere standen gehandeld wordt en dit alles komt naar voren, dan eindigt men nog al eens met de verzuchting dat het werk zoo goed als onmogelijk is, en laat het dan daarbij.

Maar zoo mag het niet en zoo behoeft het niet. De Heere heeft ons het Woord gegeven zonder het recht het alleen te brengen tot wat arm is en onontwikkeld. Zonder ophouden moeten we zinnen op middelen om ook dezen arbeid te doen of meer dan tot dusverre te doen. Laat ik daarom een paar opmerkingen maken.

In de eerste plaats mogen we niet vergeten, dat we principieel niets anders hebben te doen dan te brengen het Woord van God. Wanneer er uit hogere kringen wel worden toegebracht tot de kennis van Jezus Christus, dan zal dat alleen gebeuren door het Woord, onder den zegen des Geestes. Want we belijden nog met onzen Catechismus, dat de Zoon van God uit het gansche menschelijk geslacht de uitverkorenen ten eeuwen leven door Zijn Woord en Geest zich tot een gemeente vergadert. Naar buitengewone en opzienbarende middelen behoeven we niet te zoeken. Het is heel eenvoudig: alleen maar gehoorzamen het apostolische bevel: predikt het Woord.

En de ervaring heeft bewezen, dat wanneer maar dat Woord in getrouwheid gebracht werd, er soms verrassende zegen werd gezien. Aan gehoorzaamheid heeft onze Koning de belofte verbonden van Zijn zegen.

Dit neemt echter niet weg, dat, waar het Woord van God de eenige inhoud is van de boodschap, die we hebben te brengen, de vorm, waarin we

reserves. Immers, poneert Dr J. Waterink, ook aan Sprangers opvatting kleven fouten, die in het algemeen ook de structuurpsychologie niet heeft weten te vermijden.

De eerste reserve is deze, dat wij moeten oppassen den organischen samenhang tusschen erotiek en sexualiteit, zooals die in het leven voorkomt, niet uit het oog te verliezen. Wij zullen later zien, in hoeverre Spranger hieraan schuldig staat.

De tweede reserve is, dat wij nimmer moeten denken, dat op het terrein van het erotische zonde niet voorkomt. Ook daar is de afgoderij, en in platonische verhoudingen kan wel degelijk een afreageren van sexuele driften aanwezig zijn. Ook hierop zullen wij later gelegenheid hebben nader in te gaan.

* * *

Spranger gaat nu bij zijn beschouwingen van dit standpunt uit, dat de tendenz tot idealiseeren een typische karaktertrek der jeugd is. Deze tendenz kan als een gansch algemeene richting van den jeugdigen geest worden opgevat, of zij kan haar centralen oorsprong hebben in entheïstisch-aesthetische versmelting met „geliefden Seelen“. Hij geeft daarover geen beslissing. Alleen wil hij aannemen, dat de Erotiek der jeugd in het algemeen de wortel is van alle idealiseeren.

Allereerst wil hij geven een nadere verklaring over het spraakgebruik. Hij onderscheidt sexualiteit en erotiek, en beschouwt ze alleen in verband met den opzet van zijn boek in psychologisch opzicht. Over haar physiologische basis hebben physiologen en dokters te oordeelen. Verder stelt hij, dat sexuele en erotische verschijnselen in zeer nauw verband met elkander staan, maar houdt hij ook staande, dat zij ook verschillend gekleurd zijn, ja dat zij behooren tot verschillende lagen, deelen (Schichten) van het zieleleven.

Onder sexualiteit worden door hem niet alleen verstaan zulke sexuele ontroeringen en ervaringen, die realiter of in de phantasie op corporele (lichamelijke) aanraking en vereeniging met voorwerpen van geslachtelijk begeeren doelen, maar

die boodschap brengen, niet onverschillig is. Integendeel, die vorm moet in overeenstemming zijn met den inhoud van Gods genadeboodschap.

En dan zóó, dat we rekenen met de ontwikkeling en het milieu van den mensch of den kring, waaraan we het Evangelie brengen. Voor wat de hogere standen betreft, moet de leetuur, die we reiken, aan bepaalde eischen voldoen.

Laat ik een voorbeeld noemen: ik geloof niet, dat men daar in het algemeen moet komen met een tractaatje in den gewonen vorm of met een scheurkalender. Vermoedelijk bereikt in vele gevallen die soort leetuur niet eens de huiskamer.

Wat daar wél geschikt zou zijn? Wel, in de eerste, de allereerste plaats het Woord van God zelf. Een Bijbel, een Nieuw Testamentje, of een deel van het Woord, zooals een Evangelie. Wanneer dat wordt gereikt, als er daartoe al de gelegenheid is, dan zal dat Woord anders worden ontvangen. Voor het Woord is een eerbied vaak, die er voor geen andere leetuur is.

Verder hebben we noodig geschikte leetuur. Waaraan we niet overrijk zijn. Maar iets hebben we wel. Ik denk b.v. aan het mooie boekje van Dr J. H. Bavink: Levensvragen. Dat is een boekje voor denkende menschen.

Elke Evangelisatie-commissie zal wél doen, een bibliotheekje aan te leggen van dergelijke leetuur. Met zorg gekozen. Alleen brengend het Woord van God naar Gereformeerde Belijdenis.

Een groote moeilijkheid is echter het bereiken van de „hogere standen“. In het algemeen kan natuurlijk niet worden gezegd, hoe dat moet. Soms door een bepaalde aanleiding, b.v. een droeve levenservaring in een gezin. Misschien wordt een huis ontsloten, wanneer een paar menschen daarna komen om den troost te bieden van het Evangelie. Als dan een Evangelie wordt gereikt, dan is er contact.

Maar ik hoor wel de opmerking, dat we daarvoor geschikte menschen moeten hebben, en dat het ons daaraan ontbreekt. Dat geloof ik nu niet voor honderd procent. Ja, als het Evangelie nu eens gebonden was aan hoog ontwikkelde menschen, die het brachten, en die gewend waren, te spreken over diepgaande problemen van denken en zijn — dan zag het er voor de Kerk des Heeren treurig uit.

Zoo echter is het niet. Het Woord van God heeft het in de wereld en in de worsteling om haar ziel nooit gewonnen door kunsttaal en door wat Paulus heeft genoemd de wijsheid dezer eeuw. Maar door de dwaasheid der prediking heeft het God behaagd, zalig te maken die gelooven.

Daar zijn voorbeelden van menschen, die in alle eenvoudigheid het Evangelie brachten en die ten zegen waren ook voor menschen, die in ontwikkeling hoog boven hen stonden.

Wel mogen we dankbaar zijn, wanneer zich broeders of zusters aanbieden voor de Evangelisatie, die door hun geboorte, hun positie, hun

ook alle ontroeringen en ervaringen, die met een zinnelijke lustopwekking, die het karakter van geslachtelijken lust (libido) heeft, in bewuste verbinding staan.⁴⁾ Naar deze bepaling zijn sexuele ervaringen altijd door corporele, dus zinnelijke ontroering of opwekking bepaald. Maar hierbij zij in het oog gehouden, dat men te ver gaat, als men zegt, dat alles sexueel is, waarbij het lichamelijke als lustbron verschijnt.

Erotiek heeft daarentegen een andere kleur. Zij is een geheel overwegende „seelische“ vorm der liefde en wel van aesthetisch grondkarakter. Aesthetischen zin heeft een beleving, wanneer zij zonder begeerte naar daadwerkelijk lichamenlijk genot of bezit op het „seelisch“ éénworden met een voorwerp, dat aanschouwd wordt, berust, hetzij dat dit voorwerp werkelijk aanwezig is, of imaginair (in de verbeelding) gedacht is.⁵⁾ Tweeërlei is dus onvoorwaardelijk noodig. In iedere aesthetische genieting vindt een soort van unio mystica plaats. Deze „vereeniging“ heeft plaats louter, zuiver in de imaginaire zone, dus „beschouwend“. Aesthetische liefde of Erotiek is dus het inleven in en het eenworden met een andere ziel, door middel van haar aanschouwelijke voorstelling in haar uiterlijke lichamenlijke verschijning. Wortel dezer erotiek is het verrukt worden over schoonheid, bevalligheid of kracht van het vreemde lichaam. Het is niet het lichaam als zoodanig, dat dit veroorzaakt, de frissche kleur of de lijnen, maar het is het lichaam, gezien als uitdrukking, weergave der ziel. De vorm der ziel is het, die in haar doorheen-schieren het lichaam schoon maakt. Met het „verstaan“ der vreemde ziel heeft dat niets te maken. Dat is reeds een prestatie van kennis (Erkenntnis-leistung). Het is het oerphaenomeen der schoonheid van 't „bezielde“ lichaam, gegrond in zijn welgeordend levensrhythme, in zijn, niettegenstaande de verscheidenheid zijner uitingen, eenheid en totaliteit, dat verrukking wekt. De zuiver uit de bronnen der natuur komende mensch is het oerbeeld der schoonheid en haar oerverschijning.

Hiervoor heeft nu de jeugd een bijzonder fijn orgaan, omdat zij nog zeer nabij die bronnen der natuur staat. De kracht daartoe heeft zij in zich zelf. En de meest centrale zin der natuur zal zich dan ook eerst vervullen, wan-

graad van de bedoeld lichter een

Maar — standen be zijn er, o van. Maar

God gev die geschil ook onder

En, als i weinige kr eens op te van deze l

De hand Koning dei ons volk

De Gez

Nu blijf gesproken uitbreiding dienstig l over de l in Noord- nauw verl der Vades Want daa kaanscher de Genert had van zaak niet men er l Synode v Binnen v kwestie v

In de l er van h die tot heel wat Engelsch Die anti tegen de grooten l derdtal, l waren op Vóór d de verder b.v. duid het Notu den staal Berends

neer beu melijke v van een ging is l ting der

Echter zijn be nog sch gen kun den Eros bewegim In dezen tische d omgeke sexuele er echte ling, dat lingen v heid do Daarin naar be Deze

Liefde, d en ook Liefde r op reliq iets s de kuns iets sch wordt b melijk geron tot lie heid. volging voerd. baren v

Dit s hier na den" e toon slachts geboud dom d den. H is D Beatric